

УДК 02:167:316.77

Г. Є. Шипота, кандидат педагогічних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ

<http://orcid.org/0000-0002-5274-9246>

shipotagal@gmail.com

НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПТУ «КОМУНІКАЦІЯ» В БІБЛІОТЕКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Наведено результати аналізу системи бібліотекознавчих досліджень, присвячених вивченню різних аспектів комунікації. Зазначено, що провідною тенденцією стає активізація вивчення комунікаційних складових бібліотечної діяльності, процесів створення, використання та зберігання інформаційних продуктів, бібліотечно-інформаційного обслуговування. Окреслено наукові погляди дослідників стосовно трансформації функціональних завдань бібліотеки в комунікаційному середовищі в умовах провадження інформаційно-комунікаційних технологій. Звернено увагу на необхідність узагальнення наукових напрацювань із цієї проблеми й перспективу подальших досліджень теоретичних засад розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності.

Ключові слова: комунікація, бібліотекознавчі дослідження, бібліотечна комунікація, комунікаційне середовище, інформаційно-комунікаційні технології.

Г. Е. Шипота, кандидат педагогических наук, доцент, Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев

НАПРАВЛЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОНЦЕПТА «КОММУНИКАЦИЯ» В БИБЛИОТЕКОВЕДЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

Приведены результаты анализа системы библиотекведческих исследований, посвященных изучению разных аспектов коммуникации. Отмечено, что ведущей тенденцией становится активизация изучения коммуникационных составляющих библиотечной деятельности, процессов создания, использования и хранения информационных продуктов, библиотечно-информационного обслуживания. Очерчены научные взгляды исследователей касательно трансформации функциональных задач библиотеки в коммуникационной среде в условиях внедрения информационно-коммуникационных технологий. Обращено внимание на необходимость обобщения научных наработок по данной проблеме и перспективу дальнейших исследований теоретических принципов развития библиотечно-информационной деятельности.

Ключевые слова: коммуникация, библиотекведческие исследования, библиотечная коммуникация, коммуникационная среда, информационно-коммуникационные технологии.

H. Ye. Shypota, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

THE APPLICATION OF THE CONCEPT “COMMUNICATION” IN THE SPHERE OF LIBRARY SCIENCE

The aim of this paper is a comprehensive analysis of the system of research in the sphere of library science aimed at studying various aspects of communication by scientists, identifying the main trends and promising directions for further research.

Research methodology consists in the analysis and systematization of thesis research and scientific publications of the Ukrainian scientists and specialists dealing with various aspects of communication.

Results. The collection of scientific publications was structured into three groups. The first group includes scientific works presenting the social and communication approach in research in the sphere of library science.

The second group includes publications concerning the problems of transformation of the library as a social and communication institution in the context of developing the global information environment, forming a single communication environment and implementing information and communication technologies.

The third group includes publications dealing with the study of separate components of library and information service, aspects of modern management, application of innovative approaches to organizing the certain areas of the library work under the conditions of introducing the new types, means and technologies of communication activities. The analysis of the modern research system in the sphere of library science proves the intensification of studying communication processes.

Novelty. The concept of “communication” is used both in substantiating methodological approaches and research methods, in the development of theoretical foundations of modern library science, and in the studies dealing with the analysis of the work of the library as a social and communication institution in the communication environment under the conditions of introducing information and communication technologies.

The practical significance. Information contained in this paper may be used for the development of a special course «Communication in Science».

Keywords: *communication, research in the sphere of library science, library communication, communication environment, information and communication technologies.*

Постановка проблеми. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій сприяло формуванню нового комунікаційного середовища. Інформаційна діяльність у цьому середовищі набуває нових ознак, уможливує застосування нових методів, засобів, інноваційних технологій як інструментів забезпечення ефективного інформаційного обміну. Необхідність інтерпретації різнопланових змін в інформаційно-комунікаційній діяльності зумовила теоретичні та прикладні бібліотечнознавчі дослідження широкого спектра об'єктів і предметів вивчення. Моделювання перспектив подальших досліджень, спрямованих на ви-

рішення науково-практичних завдань діяльності бібліотечних установ в умовах комунікаційного середовища та активного використання інформаційно-комунікаційних технологій, ґрунтується на моніторингу наукових розробок у цій сфері, що спонукало до спроби проаналізувати та узагальнити дослідження бібліотекознавчого спрямування, основою яких є концепт «комунікація».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблема останнім часом привертає увагу багатьох українських науковців. Аналізові бібліотекознавчих дисертаційних робіт присвячені кандидатське дослідження Л. А. Литвиненко (2013), а також дві докторські В. М. Корнеєва й О. В. Пастушенко (2016). Також узагальнюються теорії і концепції українських учених у контексті соціальних комунікацій у наукових публікаціях Н. М. Кушнарєнко, А. А. Соляник, Л. В. Глазунової, О. В. Воскобойнікової-Гузєвої. Проте окремо концепт «комунікація» в системі бібліотекознавчих досліджень не був предметом вивчення, що свідчить про доцільність і необхідність його додаткового вивчення.

Мета статті — здійснити комплексний аналіз системи бібліотекознавчих досліджень щодо вивчення науковцями різних аспектів комунікації, виявити основні тенденції та перспективні напрями подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливість ґрунтовного вивчення діяльності бібліотек у новій комунікаційній реальності зумовлена трансформацією інформаційно-комунікаційного середовища, контентної складової інформаційних потреб користувачів, адаптацією інформаційно-комунікативних технологій у бібліотечну та бібліографічну діяльність бібліотечних установ.

У результаті дослідження теоретичної бази на засадах соціально-комунікаційного підходу, контент-аналізу та методу систематизації, масив наукових публікацій структуровано в три групи.

До першої групи ввійшли наукові праці, які розкривають соціально-комунікаційний підхід у бібліотекознавчих розвідках (О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Т. Ю. Гранчак, Л. А. Дубровіна, В. О. Ільганаєва, Н. Е. Кунанець, К. В. Лобузїна, О. В. Пастушенко). Науковці розглядають підхід як ефективний інструмент дослідження комунікаційної діяльності бібліотечних установ у глобальному інформаційному просторі.

Предметом теорії соціальних комунікацій В. О. Ільганаєва вважає комунікаційну взаємодію (процеси, засоби, форми і види, зміст та умови виникнення, розвиток, соціокультурні залежності, організацію в суспільстві) (Ільганаєва, 2009). Вона першою (ще в 1996 р.) запропонувала соціально-комунікаційний напрям дослідження бібліотеки,

бібліотечної діяльності та бібліотечної освіти як комплексний, міждисциплінарний (Ільганаєва, 1996).

Загалом підхід набув продуктивного розвитку в подальших теоріях, концепціях, дослідженнях українських науковців. В. В. Різун розглядає соціально-комунікаційний підхід на основі системного аналізу досліджуваного об'єкта — соціальних комунікацій та методології, за допомогою якої цей об'єкт можна дослідити (Різун, 2010). В. М. Корнеєв підкреслює, що «сучасна наука про соціальні комунікації тематично різнопланова, методологічно строката, але чинниками, що поєднують ці дослідження в єдиний науковий напрям, стали соціальна зорієнтованість результатів дослідження, вивчення об'єктів у соціальних проєкціях комунікаційного характеру та формування виразних соціальних перспектив для розвитку досліджуваного об'єкта практично в кожній науковій праці» (Корнеєв, 2017, с. 6).

Дійсно, у багатьох дослідженнях різних видів комунікації і, відповідно, місця бібліотеки в них науковці визначають як найвпливовіший чинник упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, а, отже, кардинальні зміни в комунікаційній діяльності та соціальних комунікаціях загалом. Зазначимо, що немало досліджень зумовлені потребами професійної спільноти, практичної діяльності співробітників бібліотек у вирішенні актуальних проблем запровадження інноваційних комунікаційних технологій, адекватної протидії глобалізації інформаційного простору.

У контексті бібліотечних досліджень слушними, на нашу думку, є розуміння змісту соціально-комунікаційного підходу Т. Ю. Гранчак: підхід «розглядає весь бібліотечний простір як єдину комунікаційну мережу обміну концентрованого людського досвіду, де базовими категоріями є поняття “комунікація” та “інформація”» (Гранчак, 2012).

Заслугують на увагу бібліотечного співтовариства методологічні питання галузі соціальних комунікацій, які розвинуто О. В. Пастушенко (2016) за допомогою аналізу дисертаційних досліджень книги і періодики як динамічної документної системи, соціально-комунікаційного засобу каналу наукової та освітньої комунікації.

На основі сучасних бібліотекознавчих підходів, теорії соціальних комунікацій К. В. Лобузін (2013) доводить, що поєднання традиційних та інноваційних принципів дозволяє бібліотекам посісти певне місце в майбутньому суспільстві знань. Учена визначає сучасний стан бібліотечної діяльності як перехідний від інформаційно-комунікаційного до когнітивного етапу розвитку.

До другої групи належать публікації, у яких порушуються проблеми трансформації бібліотеки як соціально-комунікаційної установи за умов розвитку глобального інформаційного середовища, формування

єдиного комунікаційного простору та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Сучасні бібліотекознавці характеризують бібліотеку як соціально-комунікаційну та комунікаційну установу (Гранчак, 2012; Давидова, 2005; Кобелєв, Мар'їна, 2006; Колеснікова, 2012; Лалак, 2016; Мухамед'яров, 2010; Пастушенко, 2016; Шемаєва, 2009). Вони визначають провідною умовою трансформації бібліотеки виникнення нової комунікаційної діяльності, інноваційних моделей інформаційного обміну в комунікаційному середовищі. Так, О. Кобелєв та О. Мар'їна, аналізуючи такий чинник, як трансформація бібліотеки, зазначають, що бібліотека «стала провідним комунікаційним центром, пройшовши значний шлях від накопичення, зберігання, оброблення та розповсюдження документної інформації, організації інформаційного обслуговування до роботи із конструктами знань» (Кобелєв, Мар'їна, 2006, с. 19).

На основі застосування комплексу методологічних підходів, методів дослідження, ґрунтовного аналізу бібліотечних моделей та існуючих стратегій і концепцій розвитку бібліотечно-інформаційних установ О. В. Воскобойнікова-Гузєва переконливо обґрунтовує модернізаційну модель розвитку бібліотечно-інформаційних установ України як перспективний напрям у бібліотечно-інформаційній сфері (Воскобойнікова-Гузєва, 2012).

Інша дослідниця бібліотечних змін (О. Лалак) наголошує, що «бібліотечні установи давно перестали бути лише осередком інформаційних ресурсів та архівних даних. Завдяки інноваційному техніко-технологічному розвитку вони дедалі частіше виступають як навігатори суспільно-політичної діяльності, як соціально-комунікаційні рушії інтелектуального потенціалу» (Лалак, 2016, с. 20).

Активізується увага дослідників до вивчення комунікаційної взаємодії бібліотек. Це, зокрема, дисертаційні дослідження О. А. Мар'їної, Є. Ю. Петрухно, Г. І. Пристай, С. О. Шемаєва. Як складну форму бібліотечної комунікації в інформаційному суспільстві подає інформаційно-комунікаційну взаємодію О. А. Мар'їна (2011). Особливості комунікаційної взаємодії ОУНБ з культурно-мистецькими закладами конкретизовано в публікаціях Г. І. Пристай (2016). Цементуючою умовою порозуміння й узгодження дій щодо інноваційного розвитку бібліотек обґрунтовано міжособистісну взаємодію в колективі Є. Ю. Петрухно (2009). Взаємодію бібліотечного фахівця і користувача як специфічний комунікативний фон інформаційно-бібліотечної діяльності аналізує О. Дікунова (2012).

Доцільним під час дослідження діяльності бібліотеки в сучасному комунікаційному просторі є застосування системного підходу С. О. Шемаєвим (2016). Науковець, аналізуючи взаємодію бібліотек,

музеїв, архівів у комунікаційному просторі України, ставить за мету «сформувати цілісне уявлення про сутність взаємодії бібліотек з музеями й архівами як комплексу комунікаційних процесів різних рівнів (соціокультурного, технологічного, дослідницького, освітнього) та форм комунікації, що мають різне наповнення, види, моделі та становлять цілісність: контакт — співробітництво — партнерство — кооперація — конвергенція» (Шемаєв, 2016, с. 12).

Немало фундаментальних наукових праць присвячено дослідженню бібліотеки в різних видах систем комунікацій. Коеволюційні процеси розвитку бібліотеки в системі наукової комунікації стали предметом різноаспектного вивчення Г. В. Шемаєвої, котра доводить, що бібліотека стає системоутворюючим елементом у комунікаційній системі суспільства, зокрема наукових комунікацій, відводить їй роль інтегратора ресурсів усіх комунікаційних структур та взаємопов'язуючого елемента постійних і тісних взаємозв'язків між структурними компонентами науки (внутрішня взаємодія) та її взаємозв'язків із зовнішнім середовищем. Запропонована вченою система стратегічного розвитку бібліотеки як комунікаційного центру набула відображення в концептуальних моделях наукових комунікацій в умовах інформаційного суспільства та переходу до суспільства знань. Врахування трансформаційних процесів у системі науки, наукової комунікації, бібліотеки дозволило їй визначити послідовність зміни моделей функціонування бібліотеки в системі наукової комунікації: лінійна — інтеракційна — інтеграційна — аналітико-когнітивна (Шемаєва, 2009). Особливо цікавим і корисним є обґрунтування вченою наявності всіх моделей, що сприяє багатоваріантності комунікацій. Зазначені моделі розвинула Т. О. Колеснікова (Колеснікова, 2012).

Заслугує на увагу застосування концепту «комунікація» А. В. Струнгаром (2016), котрий розглядає інформаційно-аналітичний портал бібліотеки як засіб наукової комунікації. Він визначає магистральним аспектом в концепції такого порталу аналітичну обробку наукової інформації для одержання джерельної бази щодо загального стану вітчизняного дослідницького середовища.

Третя група — публікації, присвячені дослідженню окремих складових бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, аспектів сучасного менеджменту, застосування інноваційних підходів до організації окремих напрямів роботи бібліотеки в умовах виникнення нових видів, засобів і технологій комунікаційної діяльності.

Осмилення бібліографічної діяльності з точки зору соціально-комунікаційного підходу здійснюють Т. В. Добко, Л. В. Глазунова, Г. М. Швецова-Водка. Зокрема Т. В. Добко репрезентує поглиблення трансформаційних процесів довідково-бібліографічної діяльнос-

ті бібліотек НАН України, її змісту, форм і методів під впливом зміни інформаційно-комунікаційного середовища (Добко, 2013). Зазначене доповнює Л. В. Глазунова (2015), котра розкриває бібліографознавство як полідисциплінарну та поліморфну науку соціокомунікаційного циклу.

Основні засади розвитку бібліотечного сегмента глобального інформаційного простору досліджує Л. Трачук (2017). Сам глобальний інформаційний простір вона розглядає «як нове децентралізоване комунікаційне середовище та невіддільну частину життєвого середовища сучасного людства зі специфікою у вигляді розірваності двох рівнів буття: реального та віртуального». Дослідниця звертає увагу на вплив електронних засобів комунікації. Електронні засоби взаємодії, революційно змінивши масштаби соціальної комунікації, сприяли створенню глобального комунікаційного простору. Так, автор наголошує, що «сучасне соціальне завдання» полягає «у постійній актуалізації бібліотечного сегмента віртуального інформаційного простору, сприянні його входження до загальнодержавного та світового інформаційних просторів, враховуючи потреби користувачів як визначального чинника бібліотечних інновацій» (Трачук, 2017, с. 47).

Різні тенденції та стратегії комунікацій галузевих бібліотек і бібліотек вищих навчальних закладів, пов'язані з інформаційно-бібліотечним забезпеченням, є предметом уваги Н. О. Артамонової (медичні науки) (2013), Н. Н. Мухамедьярова (здоровий спосіб життя) (2010), Ю. В. Пасмор (право) (2011).

Розгортання бібліотечно-інформаційної діяльності в системі соціальних комунікацій актуалізує проблеми, пов'язані з необхідністю визначення якості бібліотечних продуктів і послуг. Теоретичні узагальнення соціологічних досліджень як комунікаційного складника системи менеджменту якості пропонує В. Ю. Вахнован, а комунікаційну модель реалізації такої системи в бібліотеках України для досягнення сталого бібліотечного розвитку — Т. П. Ткаченко. Дослідниця доводить залежність ефективності бібліотечної соціально-комунікаційної взаємодії «не лише від якості інформаційно-бібліотечних продуктів і послуг, але й від ефективності контактів бібліотеки з іншими суб'єктами комунікації, їх інтенсивності, ступеня доступності комунікаційних каналів і засобів, рівня компетентності персоналу бібліотек, долучення бібліотечної установи до комунікаційної мережі» (Ткаченко, 2015, с. 10).

Провідною тенденцією досліджень сучасної діяльності бібліотек є актуалізація комунікаційного аспекту їх діяльності, навіть якщо предмет дослідження й не містить поняття «комунікації» як такої. Серед таких доречно назвати спільну публікацію Т. Коваль і Л. Туровської. Дослідники, розглядаючи інноваційні моделі сучасної бібліотеки в контексті бібліотечно-інформаційного обслуговування, справедливо

зазначають, що «під впливом інформатизації суспільства світові бібліотеки зазнають трансформації усталених функцій, кардинально переосмислюють діяльність і перекладають центр тяжіння бібліотечно-інформаційного обслуговування на інформаційно-комунікаційний аспект» (Коваль, Туровська, 2017, с. 11). Науковці порівнюють попередню систему бібліотечної комунікації — діада «бібліотека — користувач» — із сучасною системою бібліотечної комунікації, яка діє в тріаді: «бібліотека-комп'ютер-користувач» й опосередковується власними електронними ресурсами, послугами та продуктами книгозбірні (Коваль, Туровська, 2017, с. 13.)

Висновки. Різноаспектність тематики наукових праць, широке коло об'єктів дослідження зумовили структурування певного масиву джерел. Виокремлено три групи наукових праць.

Здійснений аналіз сучасної системи бібліотекознавчих досліджень свідчить про активізацію вивчення комунікаційних процесів, комунікаційної діяльності бібліотек та трансформації їх функціональних завдань в умовах розвитку глобалізаційних процесів, формування нового комунікаційного середовища, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Формування теоретичних підходів, обґрунтування концептуальних засад, стратегій розвитку та перспектив подальшої діяльності бібліотек у контексті сучасних соціокультурних змін стають визначальними завданнями для дослідників.

Концепт «комунікація» застосовується під час як обґрунтування методологічних підходів і методів досліджень, формування теоретичних засад сучасного бібліотекознавства, так і досліджень, присвячених аналізу діяльності бібліотеки — соціально-комунікаційної установи в комунікаційному просторі в умовах упровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на побудову різноманітних динамічних моделей інформаційного обміну як в інформаційному середовищі певних галузей, так і в інформаційному просторі міжгалузевих комплексів.

Список посилань

- Артамонова, Н. О. (2013). *Система інформаційно-бібліотечною та патентного забезпечення медичної науки України: генезис, структура, стратегії розвитку*. (Автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Воскобойнікова-Гузєва, О. В. (2012). Модернізаційні моделі розвитку бібліотечно-інформаційних установ в період глобалізації: визначення базових складових. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 33, 7–30.

- Глазунова, Л. В. (2015). *Бібліографознавство в Україні на сучасному етапі: організаційно-управлінський аспект*. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Гранчак, Т. (2012). *Бібліотека і політична комунікація: монографія*. Київ.
- Давидова, І. О. (2005). *Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві: монографія*. Харків: ХДАК.
- Дікунова, О. (2012). Діалогічна взаємодія бібліотечних фахівців та користувачів бібліотеки вищого навчального закладу як чинник підвищення якості освіти. *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство бібліотечних та інформаційних технологій*, 7, 286–290.
- Добко, Т. В. (2013). *Довідково-бібліографічна діяльність бібліотек НАН України: трансформація змісту, форм і методів під впливом зміни інформаційно-комунікаційного середовища (XX ст. — перше десятиліття XXI ст.)*. (Автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Київ.
- Ільганаєва, В. О. (1996). *Бібліотечна освіта: нова парадигма розвитку: монографія*. Київ: Бібліотечний вісник, 1996.
- Ільганаєва, В. А. (2009). *Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность): словарь-справочник*. Харьков: Гор. тип.
- Кобелев, О. й Мар'їна, О. (2006). «Інформаційний аналіз і консалтинг» у системі підготовки спеціалістів бібліотечно-інформаційної сфери. *Бібліотечний вісник*, 3, 18–22.
- Коваль, Т. і Туровська, Л. (2017). Інноваційні моделі сучасної бібліотеки у контексті бібліотечно-інформаційного обслуговування. *Вісник Книжкової палати*, 1, 11–15.
- Колеснікова, Т. О. (2012). *Комунікаційні моделі діяльності бібліотек ВНЗ в умовах інформатизації*. (Автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Корнєєв, В. М. (2017). *Соціальнокомунікаційний підхід в українській науці*. (Автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій: 27.00.01). Київ.
- Кунанець, Н. Е. (2013). *Інформаційно-бібліотечне обслуговування осіб з особливими потребами: історія та сучасність: монографія*. Львів.
- Лалак, О. (2016). «Жива бібліотека» як інноваційна соціально-комунікаційна технологія міжкультурної інтеракції. *Бібліотечний вісник*, 2, 17–21.
- Лобузіна, К. В. (2013). *Знаннєві ресурси у бібліотечно-інформаційній діяльності: організація, управління, доступ*. (Автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Київ.
- Мар'їна, О. Ю. (2011). Інформаційно-комунікаційна взаємодія як фактор розвитку регіональних бібліотечних систем. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Мухамед'яров, Н. Н. (2010). *Бібліотека як соціально-комунікаційний центр формування здорового способу життя*. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Пасмор, Ю. В. (2011). *Бібліотечно-інформаційне забезпечення правової науки в Україні: напрями консолідації*. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.

- Пастушенко, О. В. (2016). Бібліотека як комунікаційна установа в інформаційному просторі та розвиток функцій ресурсної бази науки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 16–24.
- Петрухно, Ю. С. (2009). *Міжособистісна взаємодія в колективі як фактор інноваційного розвитку бібліотек*. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Пристай, Г. І. (2016). *Бібліотека як складова культурно-мистецького середовища регіону*. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Різун, В. В. (2010). До питання про соціальнокомунікаційний підхід у науці. *Комунікація*, 1, 35–36.
- Струнгар, А. В. (2016). *Інформаційно-аналітичний портал бібліотеки як засіб наукової комунікації*. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Київ.
- Ткаченко, Т. П. (2015). *Система менеджменту якості як засіб сталого розвитку бібліотек України*. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Трачук, Л. (2017). Бібліотечний сегмент глобального інформаційного простору: основні засади розвитку. *Вісник Книжкової палати*, 3, 47–49.
- Шемаєв, С. О. (2016). *Взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України*. (Автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.
- Шемаєва, Г. В. (2009). *Бібліотека в системі наукової комунікації: коеволюційні процеси розвитку*. (Автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій: 27.00.03). Харків.

References

- Artamonova, N. O. (2013). *The system of information library and patent support of medical sciences of Ukraine: genesis, structure, development, strategy: author's abstract*. (Thesis of ... doctor of social sciences: 27.00.03). Kharkiv. [In Ukrainian].
- Voskoboinikova-Huzeva, O. V. (2012). Modernization models of the development of library and information institutions in the period of globalization: the definition of the basic components. *Scholarly works of the Vernadsky National Library of Ukraine*. Kyiv, 33, 7–30. [In Ukrainian].
- Hlazunova, L. V. (2015). *Bibliographic study in Ukraine at the present stage: organizational and managerial aspect: author's abstract*. (Thesis of ... candidate of sciences in social communications: 27.00.03). Kharkiv. [In Ukrainian].
- Hranchak, T. (2012). *Library and political communication: monograph*. Kyiv. [In Ukrainian].
- Davydova, I. O. (2005). *Library production in the information society: monograph*. Kharkiv: KhSAC. 295 p. [In Ukrainian].
- Dikunova, O. (2012). Dialogical interaction of library specialists and library users of higher educational institutions as a factor of improving the quality of education. *Bulletin of Lviv University. Series "Book science, library science and information technologies*, 7, 286–290. [In Ukrainian].

- Dobko, T. V. (2013). *Reference and bibliographic activity of the libraries of the National Academy of Sciences of Ukraine: the transformation of content, forms and methods under the influence of changes in the information and communication environment (the 20th century — the first decade of the 21st century.): author's abstract. (Thesis of ... doctor of social sciences: 27.00.03)*. Kyiv. [In Ukrainian].
- Ilhanaieva, V. O. (1996). *Library education: a new paradigm of the development: a monograph*. Kyiv: Library Bulletin. [In Ukrainian].
- Ilganaeva, V. A. (2009). *Social communications (theory, methodology, activity): dictionary-reference book*. Kharkiv: City printing house. [In Ukrainian].
- Kobieliev, O., Mar'ina, O. (2016). *Information analysis and consulting in the system of training specialists in the library and information sphere*. Library Bulletin, 3, 18–22. Kyiv. [In Ukrainian].
- Koval, T., Turovska L. (2017). *Innovative models of the modern library in the context of library and information services*. Bulletin of the Book Chamber, 1, 11–15. [In Ukrainian].
- Kolesnikova, T. O. (2012). *Communication models of libraries of higher educational institutions within the conditions of informatization: author's abstract. (Thesis of ... doctor of social sciences: 27.00.03)*. Kharkiv. [In Ukrainian].
- Kornieiev, V. M. (2017). *Social and communication approach in Ukrainian science: author's abstract. (Thesis of ... doctor of social sciences: 27.00.01)*. Kyiv. [In Ukrainian].
- Kunanets, N. E. (2013). *Information and library services for persons with special needs: history and modernity: monograph*. Lviv. [In Ukrainian].
- Lalak, O. (2016). *“Life Library” as an innovative social-communication technology of intercultural interaction*. Library Bulletin, 2, 17–21. [In Ukrainian].
- Lobuzina, K. V. (2013). *Knowledge resources in library and information activity: organization, management, access: author's abstract. (Thesis of ... doctor of social sciences: 27.00.03)*. Kyiv. [In Ukrainian].
- Mar'ina, O. Yu. (2011). *Information and communication interaction as a factor of the development of regional library systems: author's abstract. (Thesis of ... candidate sciences of social communications: 27.00.03)*. Kharkiv. [In Ukrainian].
- Mukhamediarov, N. N. (2010). *Library as a social and communication center for the formation of a healthy lifestyle: author's abstract. (Thesis of ... candidate sciences in Social Communications: 27.00.03)*. Kharkiv. [In Ukrainian].
- Pasmor, Yu. V. (2011). *Library and information support of legal science in Ukraine: directions of consolidation: author's abstract. (Thesis of ... candidate sciences in Social Communications: 27.00.03)*. Kharkiv. [In Ukrainian].
- Pastushenko, O. V. (2016). *Library as a communication institution in the information environment and the development of the functions of the resource base of science*. Library Science. Document Science. Informology, 1, 16–24. [In Ukrainian].
- Petrukhno, Yu. Ye. (2009). *Interpersonal interaction in the collective as a factor of innovation development of libraries: author's abstract. (Thesis of ...*

-
- candidate sciences in Social Communications: 27.00.03*). Kharkiv. [In Ukrainian].
- Prystai, H. I. (2016). *Library as a component of the cultural and artistic environment of the region: the author's abstract. (Thesis of ... candidate of sciences in social communications: 27.00.03)*. Kharkiv. [In Ukrainian].
- Rizun, V. V. (2010). On the social communication approach in science. *Communication*, 1, 35–36. [In Ukrainian].
- Strunhar, A. V. (2016). *Information-analytical portal of the library as a means of scientific communication: author's abstract. (Thesis of ... candidate of sciences in social communications: 27.00.03)*. Kyiv. [In Ukrainian].
- Tkachenko, T. P. (2015). *The system of quality management as a means of sustainable development of libraries in Ukraine: author's abstract. (Thesis of ... candidate of sciences in social communications: 27.00.03)*. Kharkiv. [In Ukrainian].
- Trachuk, L. (2017). *The Library segment of the global information environment: the basic principles of the development*. The Bulletin of the Book Chamber, 3, 47–49. [In Ukrainian].
- Shemaiev, S. (2016). *Interaction of libraries, museums, archives in the communicative environment of Ukraine: author's abstract. (Thesis of ... candidate of sciences of social communications: 27.00.03)*. Kharkiv. [In Ukrainian].
- Shemaieva, H. V. (2009). *Library in the system of scientific communication: co-evolutionary processes of development: author's abstract. (Thesis of ... doctor of science in social communications: 27.00.03)*. Kharkiv. [In Ukrainian].

Надійшла до редколегії 12.10.2017 р.